

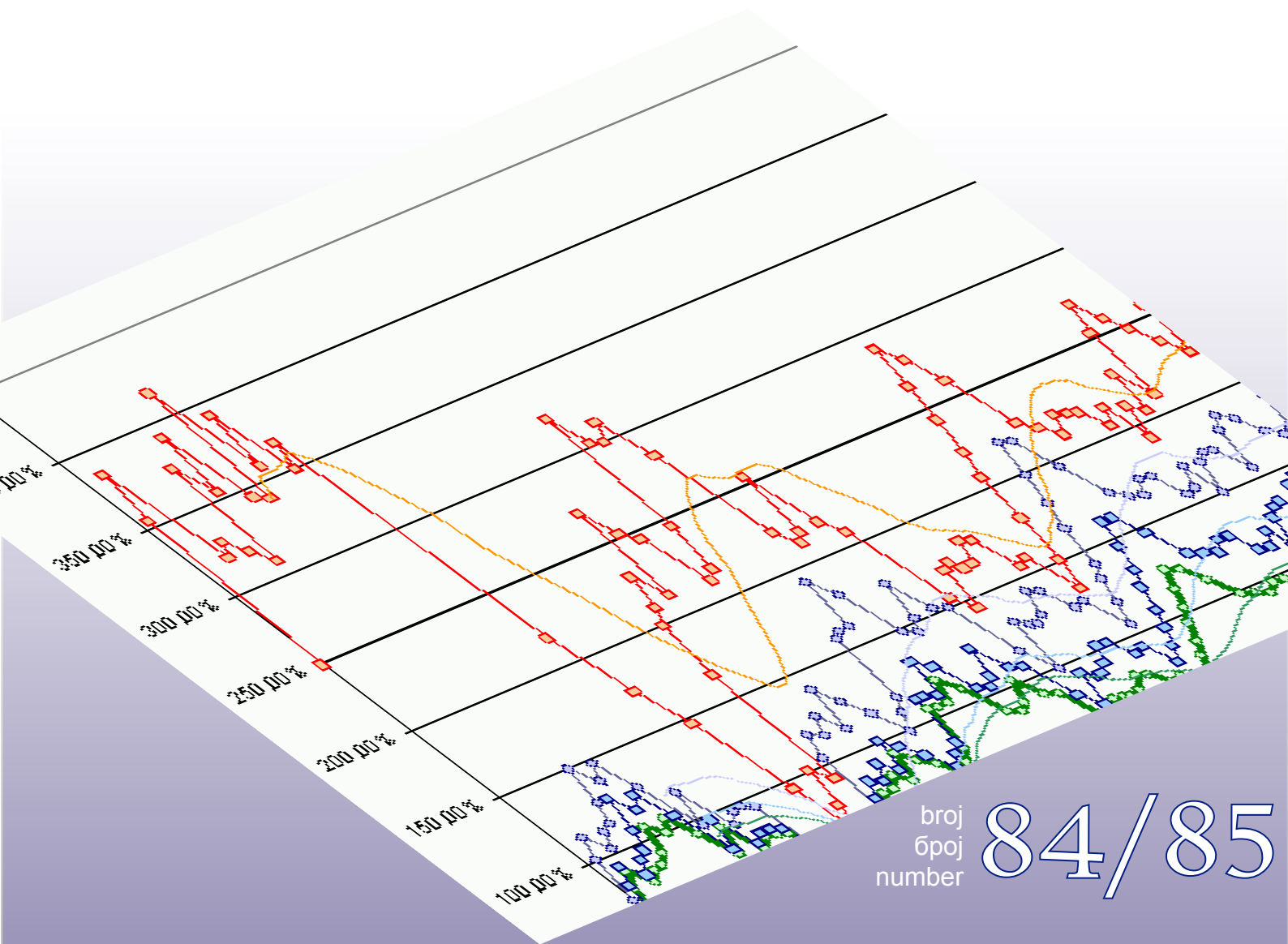
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за индиректно
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

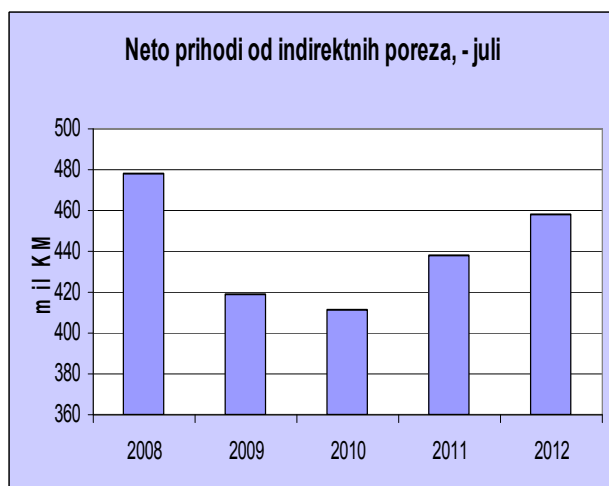

broj
број
number

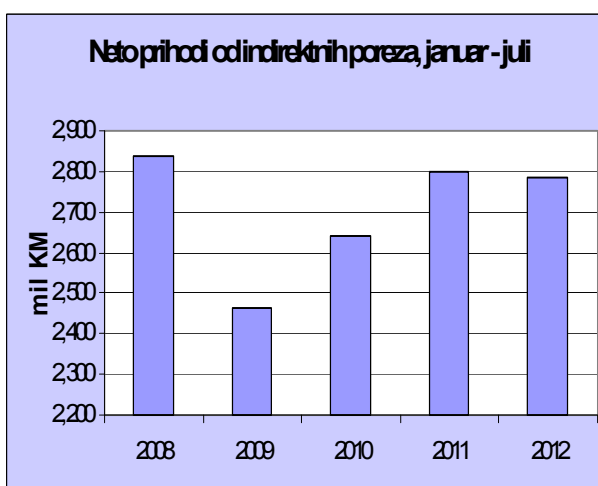
84/85

Uz ovaj dvobroj

Rast neto prihoda od indirektnih poreza u julu 2012. od 4,75% nije bio dovoljan da se kompenzira pad prihoda u prethodnom mjesecu (Grafikon 1). Prema preliminarnom izvještaju UIO o naplati indirektnih poreza za sedam mjeseci 2012.g. je naplaćeno 16 mil KM prihoda manje nego u istom periodu 2011.godine ili 0,6% (Grafikon 2). Osim negativnih trendova u ekonomiji BiH koji se

Grafikon 1

Grafikon 2

odražavaju u padu proizvodnje, potrošnje i zaposlenosti, na naplatu poreza utječe i efikasnost ubiranja prihoda, kretanje poreznih dugova i obim poreznih i carinskih prevara. Pored analize prihoda od indirektnih poreza u periodu januar – juli 2012 u ovom dvobroju dajemo i opširan osvrt na dešavanja na Globalnom samitu Svjetske carinske organizacije koji je ove godine u cijelosti bio posvećen akcizama. Prikaz mjera koje su preuzele zemlje koje su bile suočene sa velikim gubitkom prihoda od akciza može biti koristan i za operativni rad UIO na suzbijanju prevara, ali i za naplatu indirektnih poreza u cjelini, imajući u vidu rastući značaj prihoda od akciza za fiskalni bilans BiH.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Analiza naplate prihoda od indirektnih poreza, januar – juli 2012	2
Globalni samit o akcizama – pismo iz Brisela	7
Porezni prihodi kantona i općina u FBiH	15
Konsolidovani izvještaji: JR, Institucije BiH, entiteti, I-VI 2012	22
Konsolidovani izvještaji: Centralna vlada, I-VI 2012	24
Konsolidovani izvještaji: Opća vlada, 2011 (konačni podaci)	25
Konsolidovani izvještaji: Centralna vlada, 2011 (konačni podaci)	26

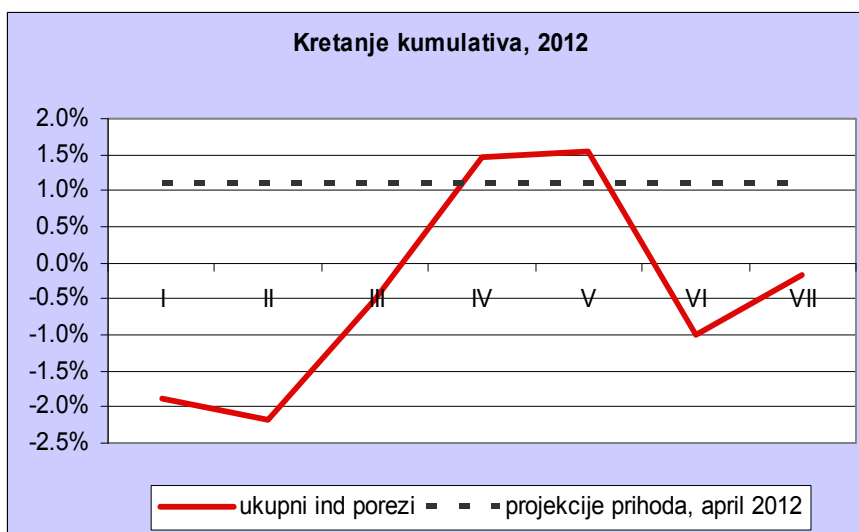
tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Tošić, prof. anglistike

Naplata prihoda od indirektnih poreza, januar – juli 2012

(piše: dr.sc. Dinka Antić)

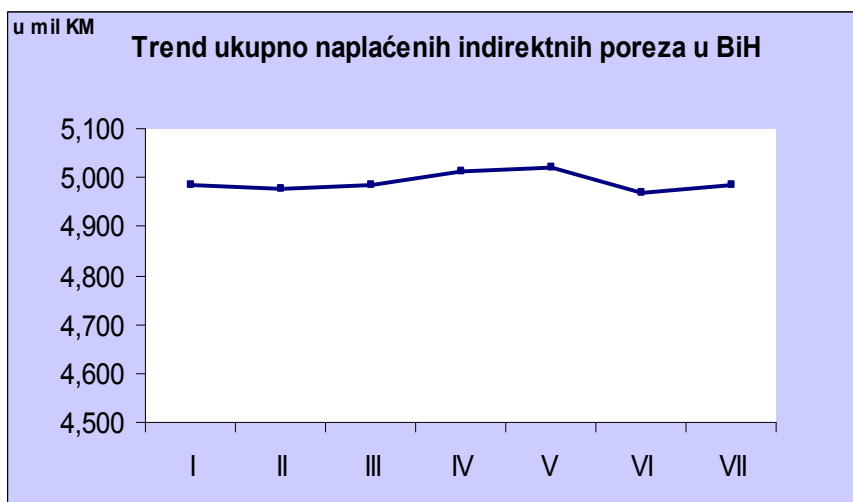
Ukupna naplata

Prema preliminarnom izvještaju UIO po vrstama prihoda u mjesecu julu 2012. naplaćeno je neto prihoda od indirektnih poreza 458,417 mil KM ili 4,75% više nego u istom mjesecu 2011. Na nivou sedam mjeseci naplaćeno je 2,783 mlrd KM neto prihoda. Porast prihoda u julu nije bio dovoljan da kompenzira pad prihoda u junu, te je kumulativna naplata za period januar – juli 2012 u odnosu na isti period 2011. manja za 16 mil KM ili za 0,6%, što je za 1,7 p.p. ispod godišnjih projekcija Odjeljenja (Grafikon 1).

Grafikon 1

Klizeći trend prihoda od indirektnih poreza se uočava i iz Grafikona 2, koji pokazuje kretanje pomičnog dvanaestomjesečnog kumulativa.

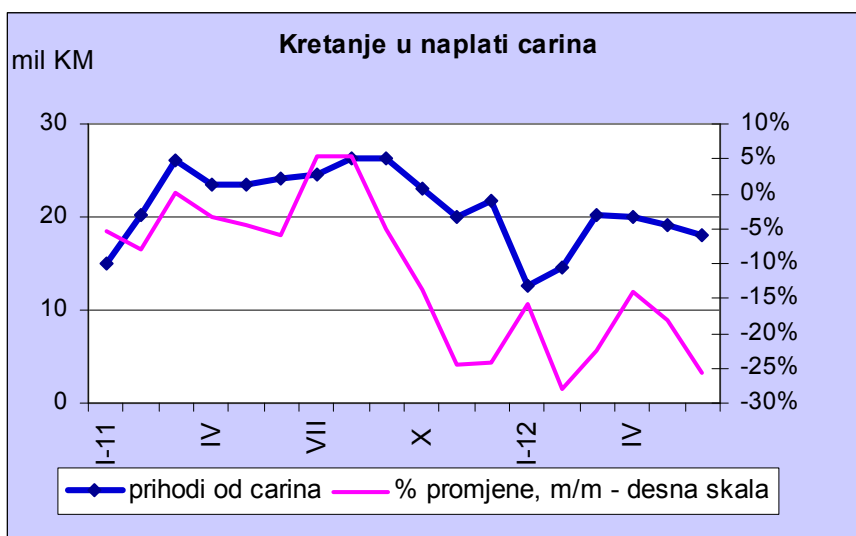

Grafikon 2

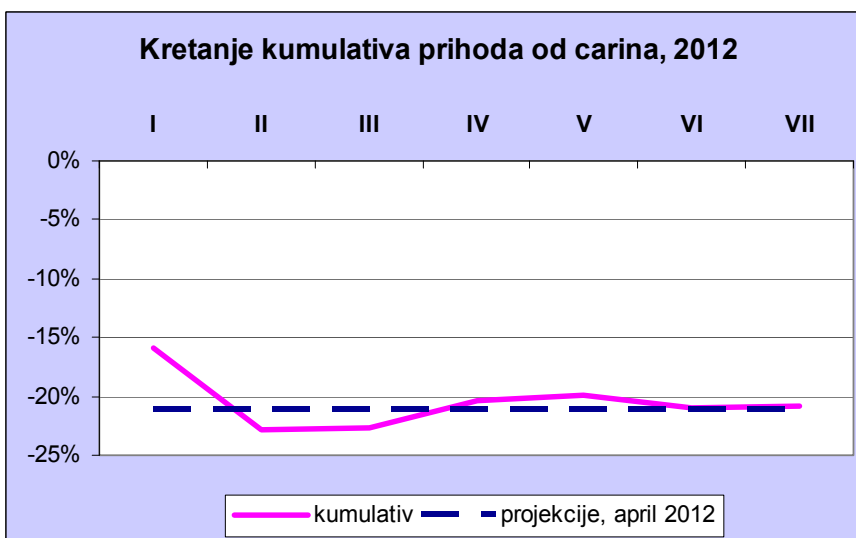
Analiza po vrstama prihoda

Carine

Nakon stabilizacije prihoda od carina, koja je bila rezultat petogodišnjeg procesa svođenja uvoza dobara porijeklom iz EU na bescarinski uvoz, posljednja tri kvartala 2011. su donijela pogoršanje u naplati (Grafikon 3). Uzroci tome su, između ostalog, i ukidanje 1% carinskog evidentiranja od oktobra 2011.g., te pad uvoza u 2012.g. U cjelini, naplata prihoda od carina u 2012.g. se kreće u okviru godišnjih projekcija Odjeljenja (Grafikon 4). Od oktobra se očekuje stabilizacija naplate prihoda na mjesečnom nivou s obzirom na nižu osnovicu za poređenje iz posljednjeg kvartala 2011.

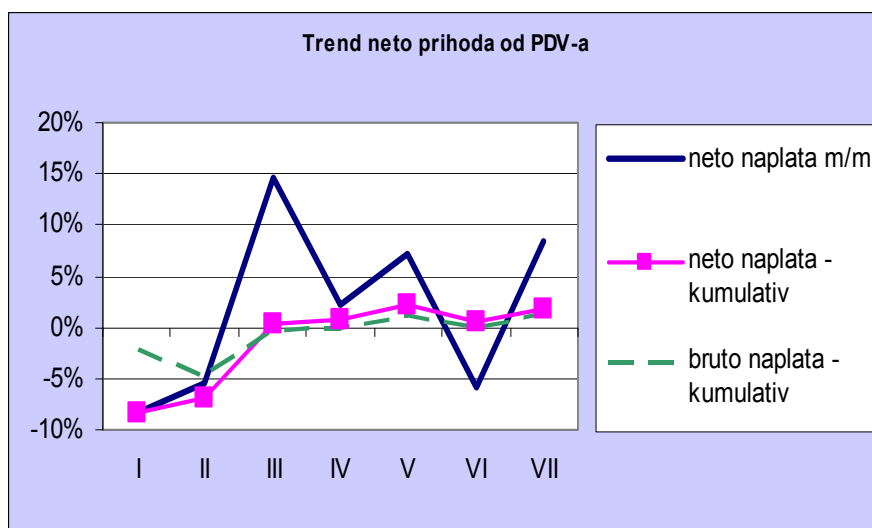
Grafikon 3

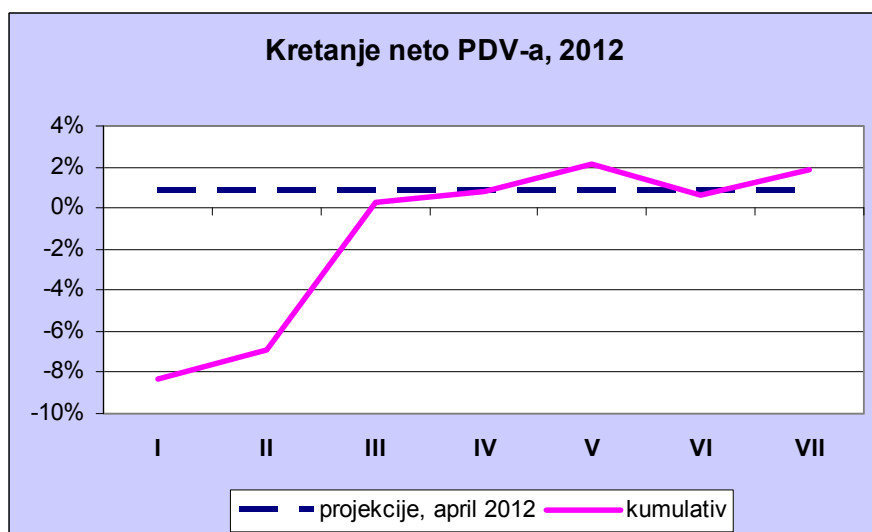
Grafikon 4

PDV

Posmatrajući osnovne grupe prihoda od indirektnih poreza jedino su se prihodi od PDV-a zadržali na nivou iz prvog polugodišta 2011. Taj trend je nastavljen i u julu (Grafikon 5) kada je zabilježen rast neto prihoda od čak 8,5%. Porast naplate PDV-a u julu je doveo do rasta kumulativne naplate za period januar – juli od 1,44%, što je za 0,6 p.p. iznad godišnje projekcije Odjeljenja (Grafikon 6).

Grafikon 5

Grafikon 6

S obzirom da se najveći dio neusklađenih prihoda odnosi na PDV-e može se očekivati i veći rast neto PDV-a po konačnom izvještaju UIO. S druge strane, naplata prihoda od PDV-a od izbijanja globalne ekonomske krize je opterećena rastućim povratima i dugovima po osnovu prijavljenog a neplaćenog PDV-a.

U periodu januar – juli isplaćeno je neznatno više povrata indirektnih poreza. Međutim, analiza strukture isplaćenih povrata pokazuje povećanje povrata obveznicima za 13,3 mil KM ili 3,02%. S druge strane, evidentno je smanjenje povrata međunarodnim organizacijama i projektima. Takvi trendovi su doveli do promjene u strukturi povrata u korist povrata obveznicima (Tabela 1). Nakon

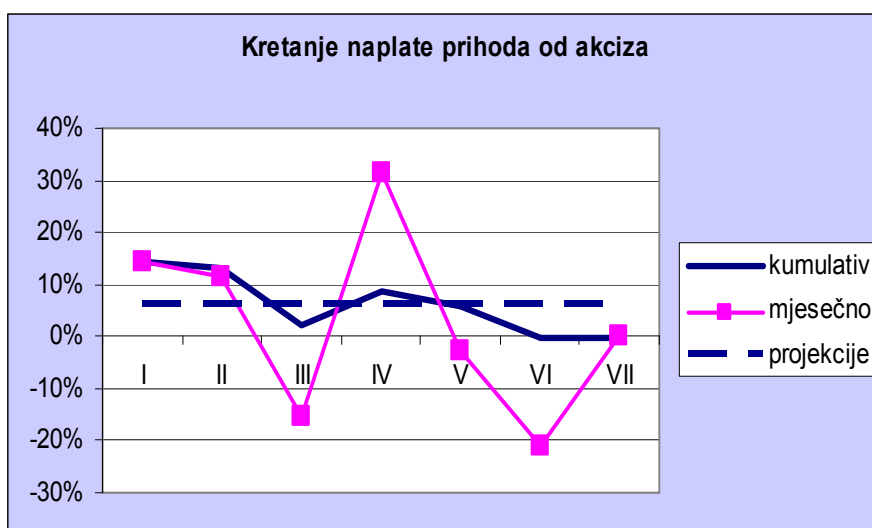
nekoliko godina snažnog rasta povrata međunarodnim projektima i organizacijama došlo je do smanjenja udjela ove kategorije povrata u ukupnim povratima, no, i dalje je ova grupacija povrata znatno iznad nivoa iz pretkrizne 2008.godine. Napominjemo da se povećanje ostalih povrata indirektnih poreza (akciza, carine, putarine) od 2010. može objasniti isplatom povrata putarine obveznicima koji su po novom Zakonu o akcizama oslobođeni plaćanja putarine (rudnici, željeznice, termoelektrane), a koji su zbog kašnjenja u donošenju odluke o oslobođenim količinama dizala naknadno ostvarivali pravo na povrat plaćene putarine.

Tabela 1: Struktura povrata (I-VII) u %

	2008	2009	2010	2011	2012
Povrat obveznicima	95.1%	90.8%	88.8%	87.4%	89.4%
Povrat međunarodnim projektima i organizacijama	4.1%	8.4%	9.7%	10.7%	9.2%
Ostali povrati	0.8%	0.8%	1.5%	1.9%	1.4%

Akcize

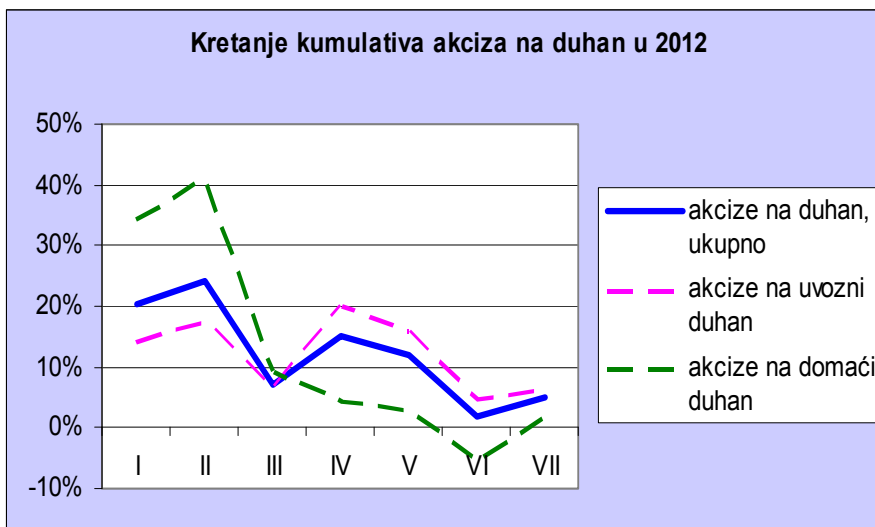
Naplata akciza u julu 2012. je bila na nivou naplate iz jula 2011.g. (Grafikon 7). U julu su zabilježena divergentna kretanja. Snažan porast akciza na cigarete od 25% nije bio dovoljan da kompenzira veliki pad akciza na derivate nafte od 28%.

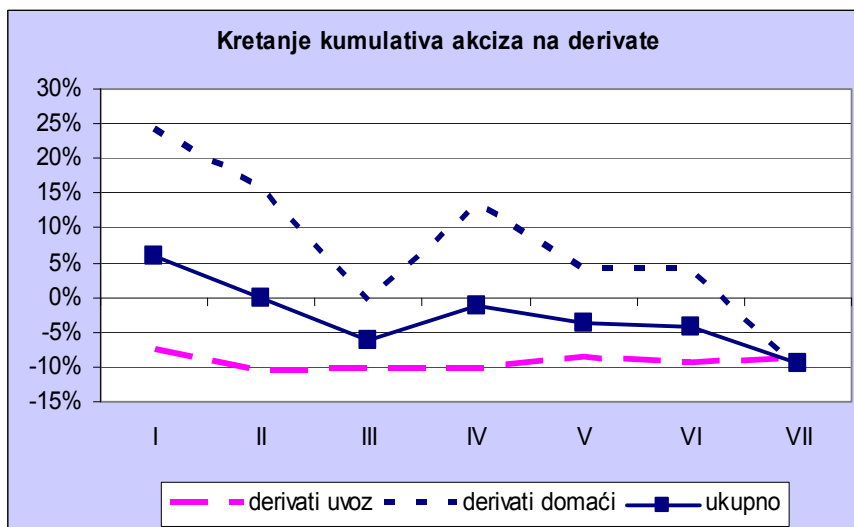
Grafikon 7

Tabela 2

	VII 2012/ VII 2011	kumulativ 2012/ 2011
ukupno duhan	25,40%	4,98%
duhan uvoz	15,89%	6,39%
duhan domaći	50,39%	1,65%
derivati nafte	-28,35%	-9,35%
uvozni	-3,76%	-8,61%
domaći	-46,67%	-10,30%
kava	15,21%	6,58%
alkohol, pivo	5,84%	1,21%
putarina, bruto	2,58%	-2,76%

Grafikon 8

Grafikon 9

Poređenje naplate akciza po grupama proizvoda za sedam mjeseci 2012. sa godišnjim projekcijama Odjeljenja ukazuje na zabrinjavajuće trendove kod derivata nafte. Prilikom projektovanja prihoda za 2012.g. uzeti su u obzir dosadašnji negativni trendovi u naplati akciza i putarine na derivate koji su rezultat djelovanja ekonomske krize i diferenciranog oporezivanja derivate na obim i strukturu potrošnje derivata. Međutim, podaci ukazuju da su tekući trendovi daleko lošiji u odnosu na pesimistične projekcije Odjeljenja.

Iako je naplata prihoda akciza na cigareta za sedam mjeseci 2012.g. za 5% veća nego u istom periodu 2011.g. ipak je ispod godišnjih projekcija Odjeljenja. Razlog za to su značajne oscilacije u obimu i strukturi brendova koji se plasiraju na tržištu, kao rezultat oštre borbe između nekoliko kompanija iz duhanske industrije u cilju preuzimanja tržišta cigareta, koje se kontinuiranim povećanjem akciza konstantno smanjuje. Istovremeno, i pored značajnog rasta cijena i vrijednosti ukupnog prometa, dolazi do pada potrošnje i prekompozicije zahvatanja iz rastuće maloprodajne cijene u korist državnih prihoda, a na štetu dobiti. Kod ostalih akciznih proizvoda tekući trendovi odgovaraju projektovanim prihodima.

Globalni samit o akcizama – pismo iz Brisela

(Autor: Aleksandar Eskić, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Početak jula 2012. godine u Briselu je održan Globalni samit o akcizama u organizaciji Svjetske carinske organizacije¹ i Međunarodnog centra za poreze i investicije². Ovaj događaj je okupio više od 160 predstavnika carinskih i poreznih uprava, akademske i poslovne zajednice iz preko 60 zemalja svijeta. Samitom je predsjedavao g. Mike Norgrove. Cilj Samita je bio razmatranje pitanja administriranja carina i poreza, aktivnosti usmjerene ka pravičnom i efikasnom prikupljanju ovih prihoda kao i modaliteta saradnje javnog i privatnog sektora vezano za nadogradnju i dosljednu primjenu poreznih i carinskih propisa.

Generalni sekretar Svjetske carinske organizacije g. Kunio Mikuriya u uvodnom obraćanju je ohrabrio članice da podstaknu privatni sektor u skladu sa instrumentima za unapređenje trgovine Svjetske carinske organizacije. Zaključak je da carinske (i porezne) uprave i privatni sektor imaju značajnu ulogu u području pravednog i tačnog prikupljanja prihoda i ekonomskog razvoja. Poentirao je da carinske uprave sprovode zakon i da Svjetska carinska organizacija nastavlja da podržava članice na razvoju modela efektivne i efikasne granične kontrole.

Svjetska carinska organizacija je spremna da podrži forume gdje bi porezne uprave, carinske uprave i privatni sektor razmotrili specifična pitanja kao što su određivanje vrijednosti robe koja je predmet trgovine, unapređenja i primjene relevantne regulative kao i tehnika revizije i kontrole u cilju smanjenja administrativnog opterećenja u pogledu carina, akciza, PDV-a i poreza na dohodak.

Akcizne obaveze ostaju značajna komponenta vladinih prihoda. Zbog toga, važno je imati transparentan, predvidiv i uravnotežen pristup izradi politika akciznih obaveza, unaprijediti proces administriranja akciznih obaveza i osigurati realne podsticaje za njihovu potpunu primjenu. Postoji snažna potreba za uspostavljanjem i održavanjem permanentnih kontrolnih postupaka u oblasti akciznih obaveza na nacionalnom nivou koji bi se nadovezivali na povećan stepen saradnje između carinskih uprava, poreznih uprava i ostalih agencija za sprovođenje zakona sa ciljem zaštite javnih prihoda i identificiranjem rizika od rasta nedozvoljene trgovine. Prekogranična saradnja na međunarodnom nivou značajno unapređuje operativni utjecaj na aktivnosti agencija za sprovođenje zakona i podržava koordinirane odgovore na utaju akciznih obaveza i nedozvoljene trgovine.

Saradnja carinskih/poreznih organa sa legitimnom poslovnom zajednicom podiže nivo transparentnosti i sigurnosti lanca legitimne trgovine i podržava zajedničke interese javnog i legitimnog privatnog sektora (pa tako i društva uopće) na obuzdavanju nedozvoljene trgovine. Poznavanje režima funkcioniranja i upravljanja ključnih industrijskih sektora su važni elementi kod vrednovanja rizika i uređenja procesa izvještavanja. Carinske uprave i učesnici u trgovinskom lancu trebali bi graditi veze i razmjenjivati informacije sa ciljem poboljšanog razumijevanja domaćeg i međunarodnog tržišta.

Ohrabruju se istraživanja utjecaja različitih modela kanala isporuke, kao što su upravljanje ključnim klijentom, na izvjesnost prihoda po najpovoljnijoj cijeni kako za vladu tako i za obveznika. Rješenja koja podrazumijevaju upotrebu informacionih i komunikacionih tehnologija u smislu podrške rada carinskih i poreznih uprava mogu podići nivo transparentnosti, zaštititi

¹ World Customs Organization

² International Tax and Investment Center

prihode i kontrole kanala isporuke. Ovo može biti od posebnog značaja kada se ima u vidu trend dematerijalizacije tj. digitalizacije dokumenata i sistema automatske procjene rizika.

Principi oporezivanja akcizom

Akcizne obaveze bi mogle u širem smislu obuhvatiti poreze na pušenje, pijeње, kockanje, zagađivanje (uključujući potrošnju energije) i voženje (automobila prvenstveno)³. Akcizne obaveze su namjerno selektivne i diskriminatorne. Obaveza po osnovu akcize se mjeri kvantitativno i njena primjena može biti predmet fizičke kontrole. Cilj oporezivanja akcizom je unapređenje tržišnih i širih društvenih ciljeva, kao i ekonomski opravdana alokacija resursa. Suprotno tome, porezi na promet uključujući PDV su porezi na potrošnju koji obuhvataju sve robe i usluge, ukoliko ne postoje specifični izuzeci. Cilj poreza na promet je prihod i saglasnost se kontroliše kroz provjeru računovodstvenih isprava.

Suverenitet potrošača podrazumijeva da racionalni i potpuno informirani pojedinci donose odluku šta će konzumirati, a šta ne, dok troškovi eksternalija koji se odnose na druge ljude trebaju biti uključeni u cijenu. Internalizacija (uključivanje) troškova eksternalija utječe na potrošače ili korisnike da donose optimalne odluke sa sociološke tačke gledišta. U idealnom slučaju, akcizne obaveze trebaju biti jednake graničnom trošku štete uzrokovane drugim ljudima što je moguće ukoliko između tih troškova i potrošnje postoji linearna veza. Ukoliko troškovi rastu iznadproporcionalno sa porastom potrošnje onda je pristup prosječnog troška drugo najbolje rješenje. Dopunska regulativa je od koristi sa ciljem kontrole troškova eksternalija.

Na savršenom tržištu homogenog proizvoda ne postoji razlika između specifične i *ad valorem* obaveze. No, tržišta nisu savršena. Specifična obaveza uspostavlja vezu sa troškovima eksternalija, lako se administrira, i problem određivanja vrijednosti (transfernih cijena) se ne pojavljuje. *Ad valorem* obaveza je teška za administriranje, obeshrabruje unapređenja u smislu kvaliteta i vrši diskriminaciju u korist jeftinijih roba. Dodatno, specifična obaveza treba biti indeksirana stopom inflacije.

U principu, akcizne obaveze trebaju biti uvećane do nivoa troškova eksternalija, ali ne i iznad toga. U svakom slučaju, pojavljuju se dva izuzetka:

1. daljnje povećanje je opravdano ako potrošači (npr. mladi ljudi) nisu racionalni ili potpuno informirani o tome šta zapravo rade
2. daljnje povećanje je također opravdano ako je granični trošak prikupljanja akcizne obaveze manji od troška prikupljanja PDV-a.

Tradicionalno, akcizne obaveze su poželjan izvor prihoda zato što se te robe:

- masovno konzumiraju
- potražnja je neelastična
- postoji nekoliko proizvođača (osim vina)
- ne postoje zamjenski proizvodi spremni za upotrebu/potrošnju u kratkom roku
- troškovi administriranja i primjene legislative su relativno niski.

U principu, akciza na luksuzne robe se ne preporučuju iz razloga što je:

- oporeziva osnovica mala
- progresivnost neznatna i treba biti unaprijeđena kroz porez na dohodak (plaćaju bogati koji kupuju luksuznu robu)
- administriranje (*ad valorem* stopa) je problematično

³ Sijbren Cnossen, Univerzitet u Mastrohtu (ekonomija) i Univerzitet u Roterdamu (pravo)

- legalno ili nelegalno unošenje luksuzne robe u zemlju je lako (automobili, jahte i privatni avioni su glavni izuzeci).

Akciza na duhanske prerađevine i nedozvoljena trgovina

Dokazano je da postoji čvrsta veza između visine poreznog opterećenja i nedozvoljene trgovine akciznih proizvoda⁴. Nedozvoljena trgovina duhanskih proizvoda posebno je ozbiljan problem i predstavlja globalni fenomen koji obuhvata sve kontinente uključujući zemlje i sa visokim i sa niskim nivoom dohotka. Prema nekim istraživanjima⁵, približno 11% svjetskog tržišta cigareta je nedozvoljeno što rezultira gubitkom javnih prihoda u visini od oko 40 milijardi dolara godišnje.

Nedozvoljena trgovina ima značajne negativne posljedice na:

- gubitak javnih prihoda
- **nacionalnu sigurnost i rast organiziranog kriminala**
- eroziju poštivanja vladavine prava
- finansijski gubitak legitimne industrije, trgovine i zaposlenosti
- olakšan pristup jeftinim i nekontroliranim proizvodima što posebno negativno utječe na zdravlje potrošača.

Dva su osnovna razloga za to:

- prekomjerman nivo oporezivanja što često rezultira ostrim padom pristupačnosti cigareta u smislu povećanog udjela dohotka potrebnog za kupovinu predmetne robe
- spremnost organiziranog kriminala da nadomjesti nivo ponude, s obzirom na priliku da stekne ogroman profit od izbjegavanja plaćanja poreza.

Čak i u zemljama koje tradicionalno važe kao uređene sa visokim nivoom poštivanja vladavine prava poput Ujedinjenog Kraljevstva, Francuske, Njemačke, Italije, Japana, Kanade i SAD-a zabilježen je porast učešća nedozvoljenog i nelegalnog tržišta i do 30%⁶ usljed porasta maloprodajnih cijena induciranih rastom akciznog opterećenja. Na bazi ovog iskustva poznata je izjava premijera Malezije krajem 2011. godine koji se usprotivio dodatnom poreznom pritisku koje bi se odrazilo i na rast maloprodajne cijene cigareta kada je nelegalno tržište već dostiglo nivo od 40%. Također, tu je i izjava premijera Singapura koji je krajem 2006. godine, nakon razmatranja podizanja poreznog opterećenja duhanskih proizvoda, odustao zbog ustanovljenog visokog stepena krijumčarenja što se već tada negativno odražavalo i na prihode od oporezivanja tih vrsta roba.

Izjava ministra finansija Republike Irske krajem 2009. godine, gdje je akcizno opterećenje najpopularnije cjenovne kategorije iznosilo 61,4%, bila je u pravcu protivljenja podizanju nivoa opterećenja na duhanske proizvode uz obrazloženje da bi to dovelo do masivnog krijumčarenja cigareta uz naglašavanje njegove dužnosti kao ministra finansija da zaštiti poreznu osnovu tj. duhansku industriju. Na istom fonu je bila i izjava ministra finansija Kraljevine Norveške početkom 2012. godine koji je naglasio da, osim obaveze osiguranja prihoda za državu, svrha akciznog opterećenja na duhanske proizvode je da ograniči potrošnju kako bi izbjegli povećanje nedozvoljene prekogranične trgovine i krijumčarenja.

Kada se namjerava povećati porezno opterećenje na cigarete, tri ključna elementa moraju biti uzeta u obzir za uspješnu primjenu:

- *kako porezno opterećenje (putem maloprodajne cijene) utječe na dostupnost potrošaču*
- *nivo cijena u zemljama okruženja*

⁴ Adrian Cooper, generalni direktor Oxford Economics

⁵ Framework Convention Alliance, 2008

⁶ Raspoloživi podaci za period 1998 - 2010

- ukupan nivo akciznog opterećenja i predložena dinamika povećanja.

Treba imati na umu da nedozvoljena trgovina negativno utječe na javne prihode i politike koje imaju za cilj smanjenje pušenja tako što se povećava dostupnost jeftinih cigareta. Razlikuju se tri osnovna načina kako nedozvoljene cigarete dolaze na legalno tržište:

- krijumčarenje originalnih cigareta
- krijumčarenje nelegalno proizvedenih cigareta (nelegalno proizvedenih originalnih cigareta tzv. noćne smjene i nelegalne tvornice)
- krijumčarenje jeftinih i nepoznatih cigareta⁷.

U nastavku su predstavljene studije slučaja Mađarske i Rumunije u borbi protiv krijumčarenja⁸. Glavni uzrok povećanja udjela nedozvoljene trgovine u ovim zemljama je naglo povećanje nivoa akciznog opterećenja cigareta. U Mađarskoj, nivo akciznog opterećenja se kretao:

2000: 18,45 EUR

2005: 46,74 EUR

2008: 67,49 EUR

2010: 76,89 EUR

dok je maloprodajna cijena u prosjeku porasla za oko 80% u periodu 2000 – 2005. Porast cijena je predstavljao podsticaj za krijumčarenje. Istovremeno su ljudi prestajali pušiti i tržište cigareta se smanjivalo u svom obimu. Došlo je do smanjenja trgovine legitimnih cigareta za 30%. Istovremeno, potražnja za fino rezanim duhanom se učetvorostručila. Udio nedozvoljenog tržišta je porastao na **27%** u 2005. godini. Hitna intervencija je bila imperativ!

Tada su carinske i porezne vlasti odlučile da koordiniranom akcijom aktiviraju resurse i upuste se u borbu protiv krijumčarenja. Osnovne karakteristike tog pristupa su:

- više osoblja na kritičnim tačkama
- više sigurnosnih elemenata na akciznim markicama
- poboljšana legislativa
- nove radne procedure
- raspoređivanje uređaja poput rentgena na putevima i pružnim prelazima
- novi sistem motivacije
- modernizacija obuke pasa za otkrivanje krijumčarene robe
- pojačana kontrola na zelenim granicama
- poboljšana saradnja sa policijom
- poboljšana saradnja sa drugim zemljama
- saradnja sa duhanskom industrijom

Kao rezultat, udio nedozvoljenog tržišta je smanjen na nivo od **3,8%** u 2012. godini.

Rumunija je imala izraženiji problem obzirom da je udio nelegalnog tržišta bio 36,2% početkom 2010. godine. Oko 85% cigareta je stizalo preko zelene granice. Tada je izrađena strategija od strane nacionalne carinske i porezne uprave i usvojena od strane ministra finansija i ministra unutrašnjih poslova također.

Izvršene promjene u zakonima i ostaloj regulativi omogućile su:

- zapljenu modifikovanih vozila za potrebe krijumčarenja
- ograničenje uvoza iz bescarinskih zona

⁷ Evropski primjer jeftinih i nepoznatih cigareta je brend Jin Ling koji se proizvodi u Kalingradu, Rusija kao i u Ukrajini i Moldaviji. Zapljena ove vrste cigareta kretala se od milion pakovanja u 2005. godini do 400 miliona pakovanja u 2009. godini. Karakteristika je da se mogu naći samo kod uličnih prodavaca koji su pod kontrolom organiziranih kriminalnih grupa.

⁸ Janos Nagy, bivši direktor mađarske porezne i carinske policije

- izmjene definicije krijumčarenja
- izmjene definicije porezne prevare
- pribavljanje informacija od banaka
- ubrzanje sudskih postupaka
- saradnju sa duhanskom industrijom
- obuka pasa⁹
- nabavku nove oprema i 38 timova sa psima
- reorganizaciju carinske uprave u julu 2011. godine (smanjenje broja zaposlenih sa 4,568 na 3,159)
- međunarodnu saradnju (susjedne zemlje, EU – razmjena infomacija, koordinacija pregleda, zajedničke akcije)
- izradu centralna baze podataka o zaplijenjenim cigaretama u saradnji sa policijom
- osnivanje centra za obuku mobilnih timova i timova sa psima u Giurgiu
- nabavku novih vozila i uređaja za komunikaciju za 10 mobilnih timova
- osnivanje zajedničkih timova carinske i policijske uprave za borbu protiv krijumčarenja
- uspostavljanje zajedničke obavještajne jedinice carinske i policijske uprave
- uspostavljanje obavještajne udarne jedinice
- efikasnu identifikaciju fiskalnih prevara kroz bolji nadzor, procjenu i upravljanje rizikom.

Visina prihoda od akciznih obaveza na cigarete je porasla sa 1,35 milijardi eura na 1,70 milijardi eura (porast od oko 350 miliona eura za godinu dana) dok je udio nedozvoljenog tržišta cigareta u Rumuniji smanjen sa **36,2%** u prvom kvartalu 2010. godine na **13,4%** u posljednjem kvartalu 2011. godine.

Akciza na alkoholna pića i nedozvoljena trgovina

Nedozvoljenu proizvodnju alkohola vrše organizirane kriminalne grupe koje raspolažu sa dosta resursa, ustrojeni su kao prava poslovna organizacija, veoma često dobro povezani i ujedno otežavaju poslovanje legitimnih proizvođača da posluju u visoko korumpiranom okruženju. Među glavne opasnosti nekontrolirane proizvodnje alkohola i alkoholnih pića se ubrajaju povećan rizik po zdravlje ljudi kao i narušavanje reputacije legitimnih proizvođača alkohola i alkoholnih pića.

U legalne oblike nedozvoljene trgovine spada prekogranična kupovina i nabavka za druge (u skladu sa ograničenjima). U nelegalne oblike nedozvoljene trgovine spada nabavka izvan granica za neoporezivu prodaju u zemlji, organizirano krijumčarenje i utaja poreza i ostalih obaveza u velikim razmjerama. Kontrole su esencijalne kako bi se detektirale i predupredile aktivnosti nedozvoljene trgovine i ujedno olakšalo slobodno kretanje legitimnih roba. Smanjen nivo dohotka za nabavku alkoholnih pića je podsticaj za nedozvoljenu proizvodnju i promet alkohola. Isto tako, velike razlike u poreznom opterećenju sa susjednim zemljama je snažan podsticaj za krijumčarenje.

U nastavku se navodi primjer ogromnih razlika u nivou minimalne akcizne obaveze na pivo (12 stepeni po Plato skali ili 4,8% abv u eurima po hektolitru na dan 01.04.2012)¹⁰:

Francuska (13,2) - UK (108,9)

Danska (41) - Švedska (87,9) - Finska (143,5)

Nedostatak resursa vlade rezultira u:

- neadekvatnoj primjeni zakona
- fokus na zapljene i brze uspjehe
- ne dotiče istraživanje ruta kriminalnih grupa.

⁹ JTI (Japan Tobacco International) je donirao 30 000 eura za obuku pasa

¹⁰ SABMiller

Akciza na derivate mineralnog ulja i nedozvoljena trgovina

U nastavku se daje prikaz stanja po pitanju oporezivanja goriva u Ujedinjenom Kraljevstvu i Republici Irskoj. Prihodi od oporezivanja derivata mineralnog ulja značajno učestvuju u ukupnim javnim приходima. U Ujedinjenom Kraljevstvu oni iznose preko 27 milijardi funti godišnje što je dvostruko više od prihoda od oporezivanja duhanskih proizvoda i alkoholnih pića.

Neki derivati su oporezovani nižom stopom kada se koriste za određenu svrhu kao što je poljoprivreda, pogon plovila, aviona, vozova, u građevinarstvu. Ova goriva se označavaju kako bi se spriječila njihova upotreba za pogon vozila cestovnog prometa.

Različit porezni tretman stvara priliku za organizovane kriminalne grupe i poslovne subjekte da koriste sofisticiranije metode za izbjegavanje plaćanja poreza.

Postoji veliki potencijal da prevare ove vrste nastave rasti usljed:

- rasta cijene goriva
- pada ekonomske aktivnosti
- dodatnih pritisaka na industriju
- povećane dostupnosti formula za obmanu ove vrste na internetu.

Procjenjuje se da je gubitak prihoda usljed prevara sa gorivom oko 750 miliona funti godišnje. Dodatno, postoji i ogroman trošak zagađenja okoline. Gorivo, kao i duhanske prerađevine i alkohol, je roba na kojoj se vrši porezna utaja. Potrebna su kontinuirana unapređenja tehnika detekcije vrste derivata i njegove namjene. Obit sa ciljem testiranja poboljšanih markera u Sjevernoj Irskoj je zakazan za oktobar 2012. godine.

Republika Irska je pokrenula Projekat mineralnog ulja. Razlozi za pokretanje ovakve sveobuhvatne aktivnosti su brojni, među kojima se istču:

- Značajan gubitak prihoda usljed nedozvoljenih radnji sa gorivom
- Poteškoće sa markerima
- Nedavno su uočene pojave pada kvaliteta benzina što je dovelo do obustave prodaje
- Povećan broj slučajeva pada kvaliteta goriva
- Porast broja stanica
- Povećana zabrinutost legitimnih prodavaca
- Pažnja medija

Danas, trgovci auto-gorivom moraju ishodovati dozvolu Uprave prihoda za trgovinu derivatima mineralnog ulja. Time se pojačala kontrola pristupa tržištu kroz rigorozan režim stjecanja dozvole za trgovce markiranog plinskog ulja (dizela i loživog ulja). Predstavljanje modela obaveznog dostavljanja informacija o kretanju mineralnog ulja od strane svih licenciranih trgovaca sa ciljem podrške učesnicima u kanalima isporuke također predstavlja jednu novinu. Sve licence se moraju završavati godišnje od 01.07.2013. godine. Uslovi stjecanja licence podrazumijevaju adekvatnost prostorija, siguran pristup poreznim inspektorima kao i tačni brojači na pumpama. Revidirana je i legislativa koja se odnosi na vrste obaveznih računovodstvenih isprava i podataka koje one moraju da sadrže. Obavezno je mjesečno dostavljanje podataka o trgovini od strane licenciranih trgovaca putem *on-line* aplikacije. Ovaj sistem počinje sa primjenom od početka naredne godine.

Obavezne informacije koje sva autorizovana skladišta, distributeri i benzinske stanice trebaju dostavljati su:

- Početno stanje po vrsti derivata
- Stanje na kraju periodu po vrsti derivata

- Svako unutrašnje kretanje po vrsti derivata, datum, količina, faktura, dobavljač navodeći broj licence ili PDV broj
- Svaka isporuka vanjskom korisniku po vrsti derivata, datum, količina, faktura, dobavljač navodeći broj licence ili PDV broj.

Upotreba tehnologije u cilju borbe protiv nedozvoljene trgovine

Tradicionalne porezne markice služe kao dokaz plaćanja obaveza. Obično se koriste za obilježavanje duhanskih proizvoda i alkoholnih pića. Glavne slabosti su da se mogu falsificirati u roku od samo nekoliko sedmica. Kako se sigurnosni elementi poboljšavaju, troškovi izrade rastu koji snose registrovani porezni obveznici. Moguće su i krađe poreznih markica što predstavlja izazov sa sigurnosnog aspekta i utječe na ukupne troškove.

Moguća su i druga rješenja kao što su obilježavanje koje podrazumijeva upotrebu tinte i lasera. Mnogi pružaoci ovakvih usluga aktivno lobiraju na tome da se upotreba poreznih markica postepeno smanjuje. Glavne slabosti su što bi to predstavljalo značajan trošak za velike domaće proizvođače. Istovremeno, pozicija malih proizvođača i uvoznika bi bila ugrožena jer je za tako nešto potrebno dodatno vrijeme i novac. Posebno se to odnosi na proizvođače piva gdje se radi o velikim količinama u smislu broja pakovanja uz istovremnu nisku jediničnu cijenu. Kao rezultat toga, brendovi koji se troše u malim količinama kao i mali uvoznici postali bi neekonomični.

Na primjeru duhanske industrije vidimo značajno učešće nedozvoljene trgovine. Globalno posmatrano učešće falsifikata iznosi 30%. Ovo predstavlja povredu intelektualnog vlasništva također. To izaziva i potencijalan rizik gubitka povjerenja potrošača dok za vlasti predstavlja ogroman gubitak prihoda od oporezivanja. Kao rješenje je moguće usaglašavanje standarda određene industrije na međunarodnom nivou. Jedinstveno obilježavanje svakog pakovanja od 200 cigareta (šteka), digitalni kod sa informacijama o mjestu i vremenu porijekla kao i informacija o brendu i zemlji za koju je namijenjen proizvod treba učiniti dostupnim u realnom vremenu carinskim i poreznim službenicima.

Činjenica je da informacije koje posjeduje poslovni sektor (porezni obveznici) mogu biti od koristi u borbi protiv nedozvoljene proizvodnje i trgovine poput: informacije i trendovi određenog tržišnog segmenta, informacije o proizvodnji i potrošnji, informacije o sirovinama i dobavljačima kao i aranžmani o prevozu i samim prevoznicima. Predstavljena rješenja se razlikuju u zavisnosti da li se nastoji riješiti problem falsifikata, porezne utaje ili krijumčarenja. Kod falsifikata se predlaže autentifikacija koja podrazumijeva korištenje kako prikrivenih tako i uočljivih identifikatora kako bi se odredilo da li se radi o originalu ili falsifikatu. Kod porezne utaje se predlaže porezna verifikacija u smislu nadzora i kontrole količine proizvedenih proizvoda kako bi se izvršila provjera tačnosti obračunatih i naplaćenih obaveza. Instrument koji bi podržao gore navedene ciljeve je digitalna identifikacija i porezna verifikacija (DTV). Dobre strane ovog rješenja su što osigurava niske troškove tako da ga svi proizvođači koriste, pruža nadzor nad proizvodnjom od strane vlasti kao i autentifikaciju od strane svih učesnika u kanalima isporuke. Što se tiče krijumčarenja, predlaže se model evidentiranja i praćenja proizvoda kako bi se omogućio nadzor nad njegovim kretanjem kroz kanale isporuke. U svakom slučaju, ključan faktor u smanjenju nedozvoljene trgovine bilo kojeg legitimnog proizvoda je osiguranje kanala isporuke.

Zaključak

U vremenu krize ističe se potreba da se uradi više i postignu bolji rezultati sa manje raspoloživih resursa. Ono što se postavlja kao imperativ pred carinske i porezne organe vlasti su:

- pružiti pravovremene odgovore na globalnu finansijsku krizu i njen utjecaj na prikupljanje prihoda od akciza
- biti spreman za ulogu carinskih uprava u 21. vijeku kako bi se osigurala promptna, efikasna i predvidiva granična kontrola roba i ljudi
- usaglašenost sa Okvirnom konvencijom o kontroli duhana Svjetske zdravstvene organizacije
- osigurati globalne kanale isporuke od strane kriminalnih prijetnji
- odgovoriti izazovima na budžete i resurse javnog sektora.

Međunarodna saradnja je također važan instrument u borbi protiv nelegalne proizvodnje i trgovine. Izdvaja se inicijativa OECD-a "Oslo dijalog" koja predstavlja cjelovit pristup vlasti u borbi protiv finansijskog kriminala, uključujući porezne prekršaje i finansijske utaje. Porezni prekršaji, poslovne prevare, krijumčarenje, pranje novca i ostale nedozvoljene finansijske radnje ugrožavaju strateške, političke i ekonomske interese zemalja. Oslo dijalog je počeo prvim forumom o porezu i kriminalu koje se održao u Oslu marta 2011. godine kako bi ohrabрили veću saradnju u borbi protiv svih vrsta finansijskih kriminala. Uključeni su bili predstavnici ministarstava pravde i finansija, poreznih administracija, agencija za sprovođenje zakona, organa za sprječavanje pranja novca, organa za borbu protiv korupcije i finansijskih regulatora.

Tri glavna stuba su:

- efektivna domaća saradnja između poreznih, regulatornih i agencija za primjenu zakona je od vitalnog značaja
- finansijski kriminal u globaliziranom svijetu zahtijeva globalni odgovor, uključujući saradnju i razmjenu informacija između zemalja
- borba protiv finansijskog kriminala zahtijeva znanja u smislu strateških i praktičnih istraživačkih tehnika.

Drugi Forum o porezima i kriminalu održan je u Rimu u junu 2012. godine gdje je prisustvovalo preko 250 delegata iz 60 jurisdikcija uključujući i međunarodne organizacije poput MMF-a, Svjetske banke, UN-a i organizacije iz privatnog sektora.

Lideri G20 zemalja također pozdravljaju napore na poboljšanju međuagencijske saradnje kako se bi se stalo u kraj nedozvoljenoj trgovini u skladu sa zaključcima sastanka u Rimu kao nastavka dijaloga u Oslu.

Bosna i Hercegovina treba biti dio ovakvih međunarodnih inicijativa uz istovremeno podsticanje saradnje i efikasne razmjene informacija između domaćih institucija vlasti kako bi uspješno stala u kraj nedozvoljenoj trgovini. U protivnom, mogla bi biti ugrožena vladavina prava, a direktnu štetu bi snosili legitimna industrija, institucije države kao i korisnici socijalnih fondova koji ne bi dobijali usluge zadovoljavajućeg kvaliteta. Ono što se može vidjeti na prikazanim primjerima drugih zemalja je da uspjeh ne može izostati ukoliko se postigne potreban politički konsenzus, uspostavi odgovarajuća organizacija podržana adekvatnom legislativom i borba protiv nedozvoljene trgovine postavi kao prioritet. Ne treba zaboraviti da je kreiranje akcizne politike zapravo prvi preduslov čiji efekti se trebaju kontinuirano nadzirati. Svaka nekonzistentnost u tom dijelu može uzrokovati probleme sa razarajućim posljedicama po ekonomski i društveni sistem. Iznad svega, krajnji rezultati su zapravo jedino mjerilo uspjeha u ovom slučaju.

Porezni prihodi kantona i općina u FBiH

(Autor: Aleksandra Regoje, makroekonomista u Odjeljenju)

Uvod

Prihodi kantona i općina imaju značajan udio u prihodima Federacije BiH. Prema izvještaju OMA-e koji obuhvata Budžet FBiH, kantone, općine i fondove, udio kantona i općina u poreznim prihodima (uključujući doprinose) iznosi oko jedne trećine. Ako isključimo vanbudžetske fondove, onda taj udio doseže preko 60%.

U nastavku je opisano kretanje poreznih prihoda u općinama i kantonima FBiH u proteklih nekoliko godina, kao i njihov značaj za finansiranje ovih nivoa. Da bi razumjeli dinamiku ovih prihoda prvo su opisani najvažniji faktori koji utiču na njihovo ostvarenje.

Uslovljenost poreznih prihoda

Veliki je broj faktora koji utiču na prikupljene poreze u nekoj zemlji. Neki od njih su razvijenost ekonomije, uređenje poreznih sistema, organizacija porezne administracije, stepen sive ekonomije, broj populacije, otvorenost ekonomije, a postoje i mnogi drugi.

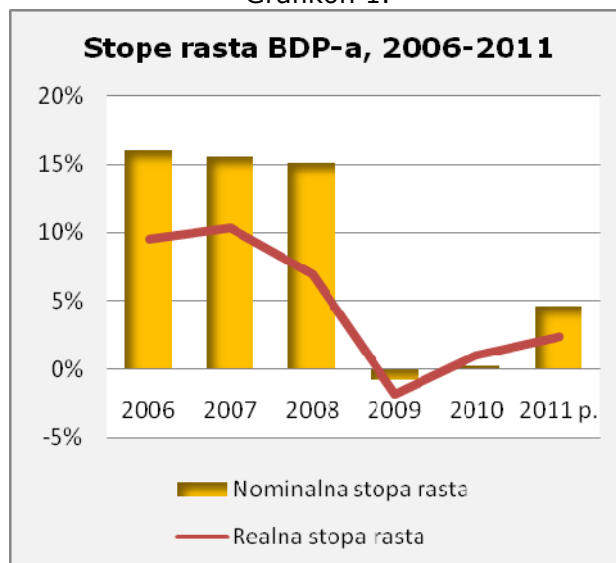
Ovdje će biti opisani osnovni faktori koji su u proteklom periodu uticali na promjene visine poreznih prihoda u FBiH, pa i kantona i općina. Među najvažnije možemo svrstati sljedeće:

- ekonomski trendovi,
- porezne reforme,
- raspodjela prihoda.

Ekonomski trendovi

Visina poreznih stopa ima snažan uticaj na ekonomski rast i razvoj, dok sa druge strane stope rasta ekonomije umnogome određuju visinu poreznih prihoda. Kretanje bruto društvenog proizvoda (BDP) je među osnovnim determinantama poreznih prihoda. Veći BDP donosi širu poreznu osnovicu i prihode, i obrnuto.

Grafikon 1.

Izvor: DEP, Godišnji izvještaj 2011, April 2012

Na grafikonu br.1. prikazano je kretanje BDP-a (nominalne i realne stope rasta) u Bosni i Hercegovini u proteklih šest godina (DEP). Nakon snažnog rasta ekonomije u periodu 2006-2008. godine, u 2009. godini zabilježen je pad i nominalnog i realnog bruto društvenog proizvoda. U 2010. godini ponovo nastupa realni rast, ali vrlo skroman, u iznosu od 1%. Procjenjuje se da je u 2011. godini isti iznosio 2,4%.

Porezne reforme

Uvođenje PDV-a 2006. godine donijelo je snažan rast indirektnih poreza na svim nivoima u BiH. I nakon 2006. godine dešavale su se reforme u sferi indirektnog oporezivanja koje su, između ostalog, imale uticaja na budžete kantona i općina u FBiH. Treba napomenuti stupanje na snagu Privremenog sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju od 1.7.2008. godine čije su odredbe donijele snažan pad carinskih prihoda, naročito u 2009. godini. U julu 2009. godine donesen je novi Zakon o akcizama, a odredbe koje se odnose na putarinu i duhan pozitivno su uticale na dinamiku indirektnih poreza.

Godine 2008 i 2009. izvršene su reforme u sistemu direktnog oporezivanja. Novi zakon o porezu na dobit (1.1.2008) donio je smanjene stope sa 30% na 10%, a porez na dohodak (1.1.2009) je zamijenio porez na platu i niz poreza koji se odnose na oporezivanje građana.

Metodologija raspodjele prihoda

Što se tiče raspodjele prihoda od indirektnih poreza, na budžete svih nivoa u FBiH pa i kantona i općina imali su uticaj sljedeći faktori:

- (a) udio Institucija BiH u raspodjeli prihoda,
- (b) koeficijenti doznačavanja prihoda FBiH,
- (c) visina otplate vanjskog duga FBiH.

(a) Prilikom raspodjele neto prihoda sa Jedinostvenog računa UIO (JR) prvo se izdvaja dio za finansiranje Institucija BiH. Veći udio Institucija BiH znači manje prihoda za ostale nivoe, i obrnuto. Udio Institucija BiH je rastao u periodu od 2006. do 2009. godine. U 2010. godini je opao u odnosu na 2009. godinu, a u 2011. se zadržao na nivou prethodne godine. U 2007. i 2008. godini je stopa rasta izdvajanja za Institucije BiH približno odgovarala stopi rasta indirektnih poreza prikupljenih na JR. Sa druge strane, u 2009. i 2010. godini su se ove stope značajno razlikovale. U 2009 godini je izdvajanje za BiH institucije raslo, a naplata prihoda na JR opadala. U 2010. godini se desila obrnuta situacija, prihodi na JR su rasli a udio Institucija BiH opao. Čitave 2011. godine je na snazi bilo privremeno finansiranje Institucija BiH, pa je iznos njima doznačenih prihoda odgovarao prethodnoj godini, a ostvaren je rast neto naplate na JR.

(b) Nakon izdvajanja udjela za finansiranje Institucija BiH, ostatak indirektnih poreza se dijeli entitetima i Distriktu Brčko na osnovu koeficijenata izračunatih na bazi udjela u krajnjoj potrošnji. Rast koeficijenta doznačavanja znači veću stopu rasta raspoređenih prihoda u datom entitetu od ukupno raspoređenih prihoda, i obrnuto.

(c) Sličan uticaj kao udio Institucija BiH u raspodjeli prihoda ima visina otplate vanjskog duga FBiH. Zabilježene su snažne stope rasta iznosa otplate duga u periodu 2009-2011. godina.

Pored navedenih, treba imati u vidu i druge, uslovno rečeno tehničke, faktore koji su imali uticaj na dinamiku pražnjenja sa JR, poput suspenzije povrata obveznicima koji nisu pretežni izvoznici u 2006. godini, zatim visina stope izdvajanja za rezerve, poravnanja između entiteta i sl.

Ako dalje posmatramo raspodjelu indirektnih poreza na nivou FBiH, kao raspodjelu i drugih prihoda, onda je važno napomenuti Zakon o pripadnosti javnih prihoda u FBiH koji je donesen 2006. godine, a kojim se uređuje pripadnost prihoda budžetima FBiH, kantona, općina i direkcija za ceste. On je, prvenstveno, imao za cilj uvođenje transparentnog i predvidivog sistema raspodjele, a donio je i elemente horizontalnog fiskalnog izjednačavanja.¹¹

Struktura prihoda kantona i općina

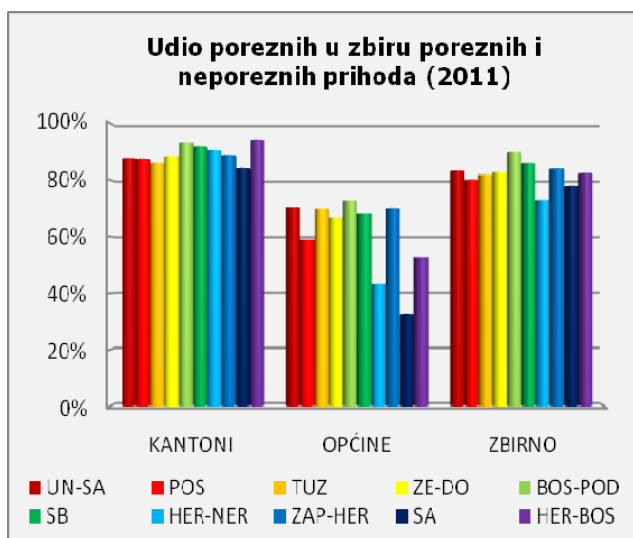
Nakon sagledavanja faktora koji su uticali na dinamiku poreznih prihoda kantona i općina u FBiH, zanimljivo će biti pogledati kako su se, zapravo, i kretali. Posmatraćemo ukupne iznose u svim kantonima i općinama, ali i pojedinačno, po pojedinim kantonima.

Ali prvo treba obratiti pažnju značaj poreznih prihoda u izvorima finansiranja općina i kantona, a posebno prihoda od indirektnih poreza. Na grafikonu 2 prikazano je učešće poreznih prihoda u zbiru poreznih i neporeznih prihoda u kantonima, općinama (po kantonima) i zbirno (općine određenog kantona i kanton). Primjećuje se da je ovo učešće značajnije kod kantona nego kod općina, a kreće se između 83% i 94%. Kod općina se ovaj udio kreće od 32,4% u sarajevskim općinama, do 72,6% u općinama Bosansko-podrinjskog kantona.¹² Pri poređenju treba imati u vidu odredbu Zakona o pripadnosti javnih prihoda u FBiH (član 24) prema kojoj se indirektni porezi sa jedinstvenog računa, koji pripadaju sarajevskim općinama, doznavaču Kantonu Sarajevo koji ih onda raspodjeljuje jedinicama lokalne samouprave na osnovu kantonalnih zakona i propisa. Stoga je ove pokazatelje pravilnije posmatrati zbirno, sabirajući prihode svih općina određenog kantona sa kantonalnim prihodima. Zbog značajnog pondera prihoda kantona u ovom zbiru, raspon ovako izračunatih udjela se ne razlikuje značajno od gore navedenih pokazatelja za kantone, a kreće se od 72% do 90%.

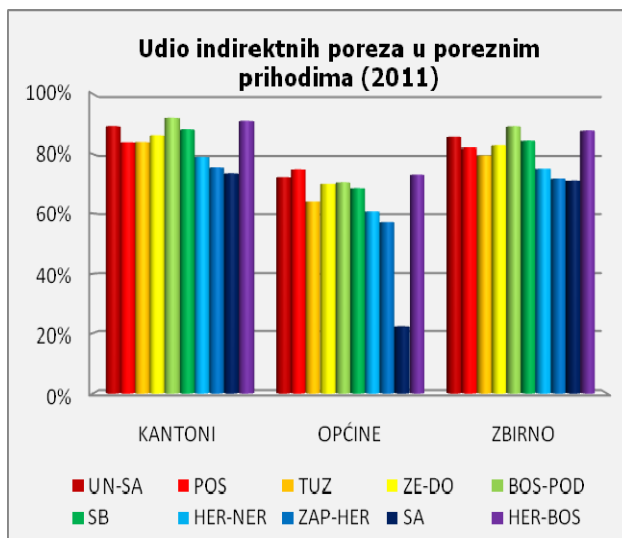
Udio indirektnih poreza u poreznim prihodima kantona i općina je takođe značajan, a ponderisani prosjek iznosi 81% za kantone i 62,6% za općine. Ako hoćemo da posmatramo pojedinačne udjele po kantonima (grafikon 3), opet je pravilnije analizirati zbirne podatke (općine određenog kantona plus dati kanton), zbog pomenutog specifičnog načina raspodjele indirektnih poreza u Sarajevskom kantonu. Zbirni pojedinačni udjeli indirektnih poreza u poreznim prihodima se kreću od 70,9% u Sarajevskom kantonu do 89,1% u Bosansko-podrinjskom kantonu, a ponderisani prosjek iznosi 78,1%.

¹¹ Više o sistemu raspodjele i fiskalnom izjednačavanju u FBiH u biltenima br. 52/53 i 56

¹² Navedeni udjeli su niži u ukupnim prihodima (uključujući transfere i grantove).

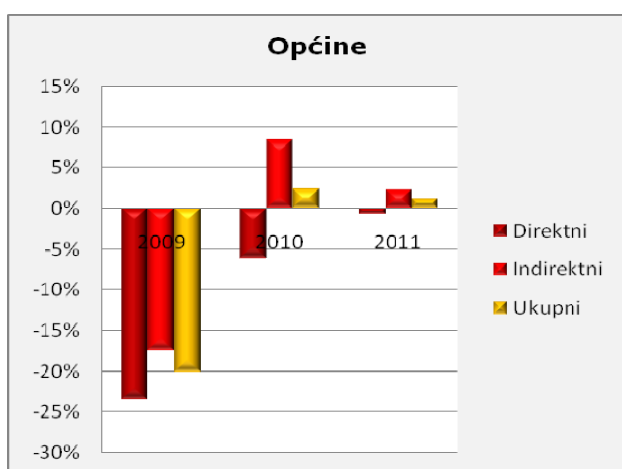
Grafikon 2

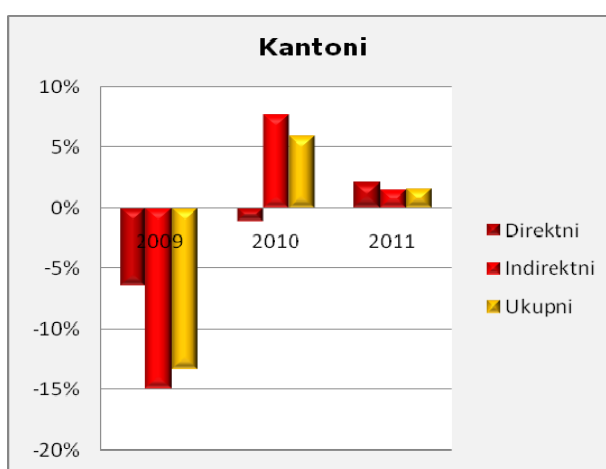
Grafikon 3

Posljednji trendovi poreznih prihoda kantona i općina

Na sljedeća dva grafikona prikazano je kretanje direktnih, indirektnih (uključujući naplatu zaostalih obaveza, po propisima do 2006. godine) i ukupnih poreza u općinama i kantonima FBiH u protekle tri godine.

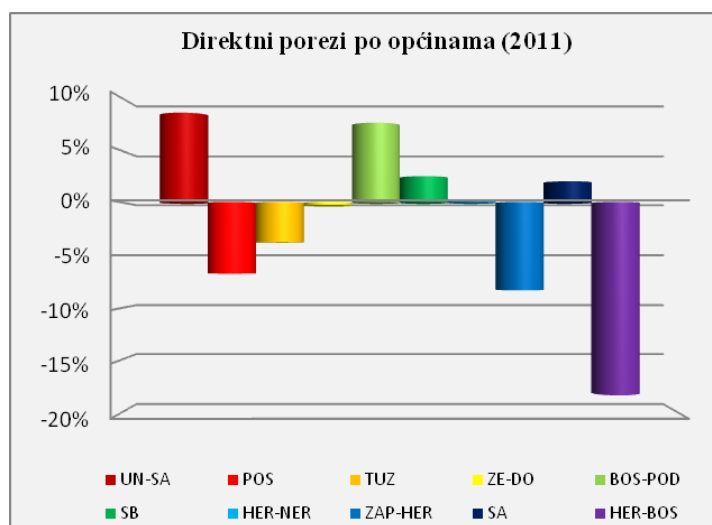

Grafikon 4

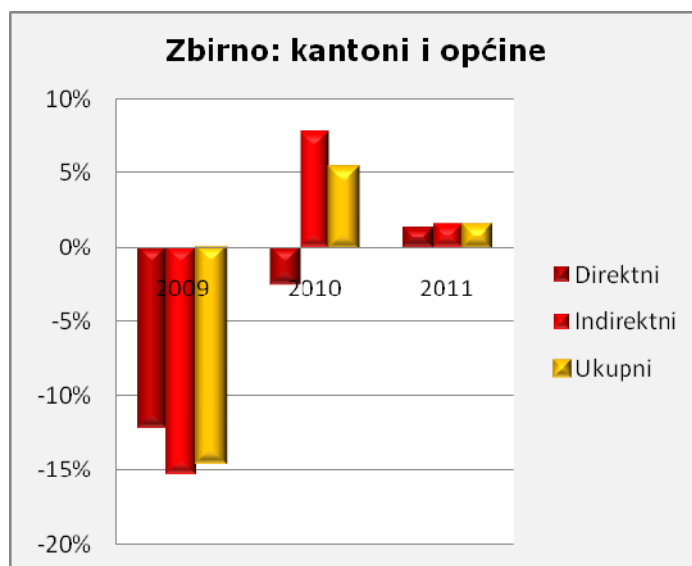
Grafikon 5

Ono što im je zajedničko je pad i jednih i drugih u 2009. godini. U 2010. godini direktni porezi ponovo padaju i u kantonima i općinama, dok indirektni rastu. U 2011. godini su zabilježene skromne stope rasta svih, izuzev općinskih direktnih poreza (neznan pad). Na narednom grafikonu je prikazano koje općine su imale pozitivne a koje negativne stope rasta direktnih poreza u 2011. godini.

Grafikon 6.

Dinamika indirektnih, direktnih i ukupnih poreza zbirno za kantone i općine prikazana je na grafikonu 7. Pad ukupnih poreznih prihoda iznosio je 14,5% u 2009. godini, dok je u 2010. i 2011. godini ostvaren rast od 5,4% i 1,6% respektivno. U 2010. godini je rast ukupnih poreznih prihoda ostvaren zahvaljujući snažnom rastu prihoda od indirektnih poreza, koji su ublažili efekte pada direktnih poreza. U 2011. godini je zabilježen skroman rast i jednih i drugih.

Grafikon 7

Ako posmatramo kretanje ukupnih poreznih prihoda (direktnih i indirektnih) po pojedinim kantonima, vidjećemo da je u 2009. godini ostvaren pad općinskih poreza u svakom kantonu, kao što je ostvaren i pad poreznih prihoda u svih deset kantona.

U 2010. godini situacija nije tako jednolična. U tri kantona padali su općinski porezi (Tuzlanski, Zapadno-hercegovački i Sarajevski), a u ostalim rasli, dok su kantonalni porezi rasli u svim kantonima.

U 2011. godini pali su općinski porezni prihodi u tri kantona (Tuzlanski, Zapadno-hercegovački i Herceg-bosanski), u jednom stagnirali (Hercegovačko-neretvanski), a u ostalim rasli. Kantonalni porezni prihodi pali su samo u Posavskom kantonu.

Zaključak

Kao i zbirni porezni prihodi svih nivoa u BiH, porezni prihodi kantona i općina u FBiH snažno su pali u 2009. godini, a rasli u 2010. i 2011. godini, po nešto nižoj stopi u zadnjoj. Brojni su faktori uzrokovali ovu dinamiku, od kojih su najvažniji makroekonomski tokovi i porezne reforme, a oni su uticali na kretanje svih poreznih prihoda na nivou države.

Kada dođemo do dinamike poreznih prihoda na nivou Federacije BiH, naglašava se uticaj sljedećih faktora: reforme direktnih poreza FBiH, te raspodjela prihoda sa JR (udio Institucija BiH, koeficijenti raspodjele).

Dinamika poreznih prihoda posmatrano po pojedinim nižim nivoima (kantoni, općine) zavisi od svih gore navedenih faktora, a zatim od naplate direktnih poreza po kantonima, te od pokazatelja na kojima je zasnovana metodologija raspodjele indirektnih poreza, propisana Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH (stanovništvo, površina, broj učenika, razvijenost dr). Ovaj je zakon donesen 2006. godine, a propisao je pripadnost različitih prihoda pojedinim nivoima u FBiH, te postepeno uvođenje formule za raspodjelu prihoda od indirektnih poreza u FBiH sa elementima horizontalnog fiskalnog izjednačavanja.

Konsolidovani izvještaji

(pripremila: Aleksandra Regoje)

Tabela 1 (Konsolidovani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti)

Konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode od indirektnih poreza koje prikuplja Uprava za indirektno oporezivanje na Jedinostveni račun,
- transfere sa Jedinostvenog računa UIO,
- prihode i rashode budžeta institucija Bosne i Hercegovine,
- prihode i rashode budžeta Federacije BiH,
- prihode i rashode budžeta Republike Srpske*

Izvještaj ne uključuje neusklađene prihode prikupljene na JR UIO.

Tabele 2 i 4 (Konsolidovani izvještaji: Centralna vlada)

Preliminarni konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode budžeta institucija BiH,
- prihode i rashode budžeta FBiH i kantona,
- prihode i rashode budžeta RS*,
- prihode i rashode budžeta BD.

Tabela 3 (Konsolidovani izvještaji: Opća vlada)

Preliminarni konsolidovani izvještaj uključuje:

- prihode i rashode budžeta institucija BiH,
- prihode i rashode budžeta FBiH, kantona, općina i fondova u FBiH,
- prihode i rashode budžeta RS*, općina i fondova u RS,
- prihode i rashode budžeta BD i fondova u BD.

*Obuhvaćeno: (A) budžet Republike i vanbudžetska sredstva evidentirana u Glavnoj knjizi trezora RS, (B) ukupno ino-zaduženje za projekte koji se realizuju preko općina i preduzeća, (C) podatke korisnika budžeta Republike koji imaju vlastite bankovne račune (uključujući i neke jedinice za implementaciju ino-projekata formirane pri ministarstvima).

Konsolidovani izvještaj: JR, Institucije BiH, entiteti, 2012

	I	II	II	IV	V	VI	I-VI
Ukupni prihodi	418,2	402,4	532,5	503,1	501,9	540,0	2.898,1
Porezi	382,4	357,6	455,6	440,0	460,7	441,1	2.537,5
Direktni porezi	23,4	27,8	58,3	40,5	34,4	28,9	213,3
Porezi na dohodak i dobit	22,8	27,1	57,3	39,6	33,4	27,9	208,1
Porez na imovinu	0,6	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0	5,2
Indirektni porezi (neto)	358,8	329,8	397,1	399,5	426,2	412,0	2.323,4
PDV	217,9	210,1	264,0	252,3	267,4	260,0	1.471,7
Akcize	105,9	85,2	91,1	102,9	114,4	109,2	608,7
Putarina	21,2	19,0	20,6	22,7	23,9	23,5	130,8
Carine	12,6	14,5	20,1	20,1	19,1	18,0	104,4
Ostali indirektni porezi	1,2	1,0	1,3	1,5	1,4	1,4	7,8
Ostali porezi	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,8
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	1,8	1,1	0,6	1,1	0,4	7,2	12,1
Neporezni prihodi	33,8	43,2	77,0	61,9	40,8	90,8	347,4
Transferi od ostalih budžetskih jedinica	0,2	0,5	-0,7	0,1	0,0	0,9	1,1

	I	II	II	IV	V	VI	I-VI
Ukupni rashodi	421,0	386,8	457,0	480,2	456,3	485,9	2.687,3
Tekući rashodi	416,5	382,3	453,2	475,3	450,4	467,1	2.644,8
Bruto plaće i naknade zaposlenih	130,4	131,5	133,0	133,6	129,2	129,6	787,3
Izdaci za materijal i usluge	13,3	17,2	26,2	29,4	27,7	30,6	144,4
Doznake na ime socijalne zaštite	51,5	52,7	65,1	55,1	45,3	57,7	327,4
Izdaci za kamate	5,0	5,8	19,2	8,5	14,3	27,4	80,2
Izdaci po osnovu kamata u inostranstvu	4,2	4,4	9,7	7,3	9,8	20,6	56,0
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	0,8	1,4	9,6	1,2	4,5	6,8	24,3
Subvencije	2,2	2,4	4,0	13,8	6,1	8,4	37,0
Donacije (nerezidentima)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transferi drugim budžetskim jedinicama	40,9	39,9	40,0	51,1	47,6	50,9	270,3
Transferi sa JR (BD, kantoni, općine, fondovi, dir. za ceste)	162,9	128,7	169,4	172,2	173,1	152,8	959,1
Drugi rashodi	10,2	4,0	-3,6	11,7	7,2	9,7	39,1
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	4,6	4,5	3,8	5,0	5,9	18,8	42,6
Izdaci za nefinansijsku imovinu	4,7	4,9	4,3	5,3	6,2	20,6	46,0
Primici od nefinansijske imovine	0,1	0,4	0,5	0,3	0,3	1,8	3,4
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	1,8	20,1	79,3	27,8	51,5	72,9	253,3
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-2,8	15,6	75,5	22,8	45,6	54,1	210,8
Neto finansiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	2,8	-15,6	-75,5	-22,8	-45,6	-54,1	-210,8

Tabela 1.

Konsolidovani izvještaj: Centralna vlada, I-VI 2012

	Q1	Q2	Ukupno
Ukupni prihodi	1.326,4	1.533,1	2.859,6
Porezi	1.122,0	1.274,0	2.396,0
Direktni porezi	189,1	194,5	383,6
Porezi na dohodak i dobit	180,1	184,6	364,7
Porezi na plaću i radnu snagu	2,4	4,5	6,9
Porez na imovinu	6,6	5,4	12,0
Indirektni porezi	931,4	1.078,2	2.009,6
Ostali porezi	1,5	1,2	2,7
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0	0,0	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	3,7	9,3	13,1
Neporezni prihodi	200,3	249,3	449,6
Transferi od ostalih budžetskih jedinica	0,4	0,5	0,9
Ukupni rashodi	1.242,6	1.418,4	2.660,9
Tekući rashodi	1.226,3	1.376,3	2.602,5
Bruto plaće i naknade zaposlenih	684,0	683,6	1.367,6
Izdaci za materijal i usluge	98,1	143,7	241,7
Doznake na ime socijalne zaštite	217,2	216,1	433,3
Izdaci za kamate	31,6	51,8	83,4
Izdaci po osnovu kamata u inostranstvu	18,8	38,5	57,2
Izdaci po osnovu kamata u zemlji	12,8	13,3	26,2
Subvencije	27,0	46,8	73,8
Donacije (nerezidentima)	0,0	2,1	2,1
Transferi drugim budžetskim jedinicama	127,8	159,8	287,6
Drugi rashodi	40,5	72,5	113,0
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	16,3	42,1	58,4
Izdaci za nefinansijsku imovinu	17,9	45,1	62,9
Primici od nefinansijske imovine	1,5	3,0	4,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	100,2	156,9	257,0
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (uk. prihodi minus ukupni rashodi)	83,9	114,8	198,6
Neto finansiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	-83,9	-114,8	-198,6

Tabela 2.

Konsolidovani izvještaj: Opća vlada, 2011 (konačni podaci)

	2011
Ukupni prihodi	11.180,1
Porezi	5.747,8
Direktni porezi	903,7
Porezi na dohodak i dobit	794,0
Porezi na plaću i radnu snagu	13,9
Porez na imovinu	95,8
Indirektni porezi	4.828,0
Ostali porezi	16,2
Doprinosi za socijalno osiguranje	4.050,3
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	38,3
Neporezni prihodi	1.322,2
Transferi od ostalih budžetskih jedinica	21,5
Ukupni rashodi	11.493,0
Tekući rashodi	11.002,9
Bruto plaće i naknade zaposlenih	3.328,7
Izdaci za materijal i usluge	2.067,6
Doznake na ime socijalne zaštite	4.333,3
Izdaci za kamate	164,4
Subvencije	428,2
Donacije (nerezidentima)	0,0
Transferi	217,8
Drugi rashodi	462,9
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	490,1
Izdaci za nefinansijsku imovinu	531,4
Primici od nefinansijske imovine	41,3
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	177,2
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-312,9
Neto finansiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	312,9

Tabela 3.

Konsolidovani izvještaj: Centralna vlada, 2011 (konačni podaci)

	2011
Ukupni prihodi	5.983,4
Porezi	5.050,9
Direktni porezi	709,3
Porezi na dohodak i dobit	677,2
Porezi na plaću i radnu snagu	9,8
Porez na imovinu	22,3
Indirektni porezi	4.330,5
Ostali porezi	11,1
Doprinosi za socijalno osiguranje	0,0
Grantovi od stranih vlada i međunarodnih organizacija	29,4
Neporezni prihodi	887,2
Transferi od ostalih budžetskih jedinica	15,9
Ukupni rashodi	6.228,5
Tekući rashodi	6.020,5
Bruto plaće i naknade zaposlenih	2.847,5
Izdaci za materijal i usluge	679,4
Doznake na ime socijalne zaštite	1.032,4
Izdaci za kamate	137,9
Subvencije	376,8
Donacije (nerezidentima)	0,0
Transferi	701,6
Drugi rashodi	244,9
Neto izdaci za nefinansijsku imovinu	208,0
Izdaci za nefinansijsku imovinu	228,6
Primici od nefinansijske imovine	20,5
Bruto/Neto operativni bilans (prihodi minus tekući rashodi)	-37,1
Neto pozajmljivanje/zaduživanje (ukupni prihodi minus ukupni rashodi)	-245,1
Neto finansiranje = (Minus) Neto pozajmljivanje/zaduživanje	245,1

Tabela 4.